

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM

AARSCHOT - HERSELTSESTEENWEG

J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN
& G. VERBELEN
NOVEMBER 2016

COLOFON

Opgraving ☐

Vergunningsnummer:

Datum aanvraag:

Naam aanvrager:

Naam site:

Prospectie ☒

2016/399

20/10/2016

Jan Claesen

Aarschot, Herseltsesteenweg, "Poortvelden"

Project

Archeologische prospectie met ingreep in de bodem – Aarschot - Herseltsesteenweg

Opdrachtgever

INDUFIN s.a.

Interleuvenlaan 1515/D1

3001 Heverlee

Opdrachtnemer

ARCHEBO bvba

Merelnest 5

B-3470 Kortenaken, België

BE 0834.280.172

+32 (0)499/24.65.89

info@archebo.be

Projectuitvoering

Jan Claesen, ARCHEBO bvba

Ben Van Genechten, ARCHEBO bvba

Giel Verbeelen, ARCHEBO bvba

ARCHEBO-rapport 2016/037

ISSN 2034-5615

© 2016 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

Inhoud

ADMINISTRATIEVE FICHE	i
1. INLEIDING	1
2. PROJECTBESCHRIJVING	1
3. SITUERING VAN HET ONDERZOEKSGBIED	3
4. BODEMKUNDIGE SITUERING EN EVALUATIE	4
5. GEPLANEDE RUIMTELIJKE ONTWIKKELING	7
6. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING	8
7. METHODE	17
8. RESULTATEN PROEFSLEUVEN	18
8.1. ARCHEOLOGISCHE NIVEAUS	18
8.2. ARCHEOLOGISCHE SPOREN EN STRUCTUREN	18
8.3. ARCHEOLOGISCHE VONDSTEN	22
8.4. METAALDETECTIE	22
9. EVALUATIE, WAARDERING EN AANBEVELINGEN	23
9.1. Evaluatie en beantwoording onderzoeksvragen	23
9.2. Waardering	23
9.3. Aanbevelingen	23
10. BIBLIOGRAFIE	24
11. BIJLAGEN	24

Begin- en einddatum terreinwerk: 21 t.e.m. 23 november 2016

Grootte projectgebied: ca. 46000 m² waarvan 3000m² niet onderzoekbaar

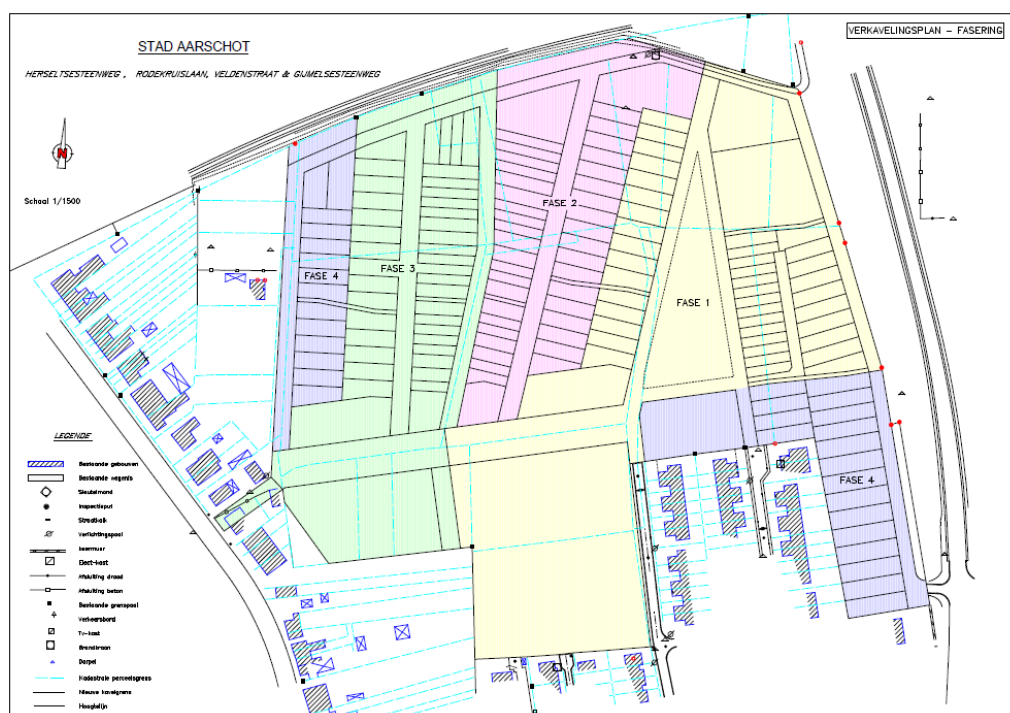
Centraal op het terrein bevinden zich hopen stortgrond en in het zuidwesten zijn er reeds nutsvoorzieningen aangelegd en een pompstation voor waterzuivering.

Grootte onderzochte oppervlakte: 4500,00 m²

1. INLEIDING

Binnen de stedenbouwkundige verkavelingsvergunning voor de realisatie van een gemengd woonproject (woningen, appartementen, rusthuis, etc.), werd door het Agentschap Onroerend Erfgoed een archeologische prospectie met ingreep in de bodem opgelegd aan de bouwheer. Het vergunningsnummer is 2012/0032/01 met als intern nummer 1239 afgeleverd door de stad Aarschot op 15-11-2012.

Het project wordt in 4 fases uitgevoerd. Een eerste fase met het rusthuis is reeds gerealiseerd. Woningen voor gehandicapte personen is voorzien in 2018. Bijkomstig worden 166 woningen gerealiseerd en nog een deel meergezinswoningen.

Figuur 1 : Projectoverzicht met aanduiding van de fases.

De opdracht werd door de bouwheer, INDUFIN, toegekend aan ARCHEBO bvba op 17 oktober 2016.

De prospectievergunning werd afgeleverd op 26 oktober 2016.

Dit document vormt het eindrapport van deze opdracht.

2. PROJECTBESCHRIJVING

Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Is er inderdaad sprake van een bodem met als profielontwikkeling "m"?
- Zo ja wat is de genese van dit m-profiel en welke implicaties heeft dit op het aanwezige bodemarchief?
- zijn er sporen aanwezig?
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- hoe is de bewaringstoestand van de sporen?

- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

De opgeleverde eindproducten omvatten (in overeenstemming met de BVS):

- Het eindrapport
- Het werkputinplantingsplan
- Sporenplannen
- Het onderzoeksarchief, met onder meer:
 - Inventarislijsten vondsten, sporenbeschrijving, plannen/tekeningen, foto's
 - Dagboek
 - Rapport
 - Foto's, plannen/tekeningen, profieltekeningen en beschrijvingen
 - Vondsten

3. SITUERING VAN HET ONDERZOEKSGBIED

Het projectgebied bevindt zich ten noorden van het centrum van Aarschot. Kadastraal valt het terrein onder afdeling 1, sectie A, percelen 400c, 400d, 402a, 401a, 407a, 406b (deels), 403, 368h, 368g, 368n (deels), 395f (deels), 395e, 395d, 399k, 371e (deels), 371c (deels). Hydrografisch gezien ligt het onderzoeksgebied op een zuidgerichte flank van de Demervallei. Deze belangrijke rivier stroomt door Aarschot op een afstand van 1km van het projectgebied.

De belangrijkste wegen zijn in het westen de Herselsesteenweg, in het oosten de Gijmelsesteenweg. In het noorden wordt het gebied begrensd door een knooppunt van spoorlijnen Leuven-Antwerpen-Diest.

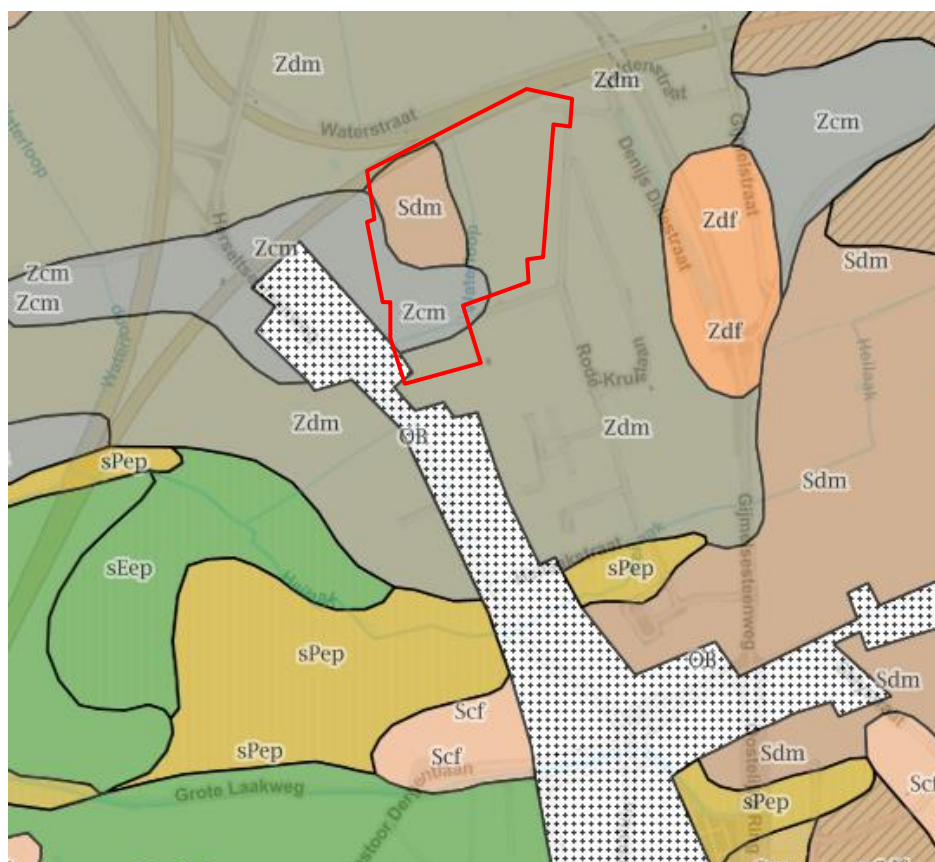

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (NGI, 2016).

4. BODEMKUNDIGE SITUERING EN EVALUATIE

Het terrein staat op de bodemkaarten gekarteerd als:

- **OB**: onder bebouwing
- **Zcm**: matig droge zandgrond met diepe antropogene A horizont. Dit zijn plaggenbodems. De humushorizont is dieper dan 60 cm. De roestverschijnselen beginnen tussen 60 en 90 cm. De waterhuishouding in de zomer is iets gunstiger dan bij Zbm wegens de dikke humeuze bovengrond en de vochtigere draineringsklasse. Komt voor op talrijke verspreide percelen rond de hoeven in randzandzone met polder.
- **Zdm**: matig natte zandgronden met diepe antropogene humus A-horizont. De humeuze bovengrond is donkergrijs in de bouwvoor en wordt iets lichter in kleur en wat bruiner tot 60 cm. Roestverschijnselen komen voor vanaf 50 cm. Onder het plaggendek wordt meestal een Podzol aangetroffen. Het zijn vrij natte gronden in de winter maar met een gunstige waterhuishouding in de zomer; slechts bij lange droogteperioden treedt watergebrek op. De bodems worden hoofdzakelijk als akkerland gebruikt. Ze zijn geschikt voor alle teelten van de zandgronden, alsook voor weiland.
- **Sdm**: matig natte lemige zandgronden met diepe antropogene humus A-horizont. Deze plaggenbodems hebben een antropogene A-horizont die meer dan 60 cm dik is, en donkerbruin of donkergrijs van kleur is. De bovenste bouwvoor 25-30 cm bevat 2-2,5% humus en de onderste ongeveer 1,2 %. Onder de A-horizont komt een verbrokkelde Podzol B voor. Roestverschijnselen beginnen in het plaggendek tussen 40 en 60 cm. De waterhuishouding is goed in de zomer maar de vochttoestand is iets te nat in de winter. Ze bevinden zich meestal onder boomgaardweide of weide.

Figuur 3: Uittreksel van de bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (DOV, 2016).

Tijdens het onderzoek kon de bodemopbouw in detail bekeken worden. Zoals kon worden vastgesteld in werkput 2 is vermoedelijk overal een podzolprofiel aanwezig geweest.

Figuur 4 : Zicht op de bodem in het horizontaal vlak met restanten van podzolen (ARCHEBO bvba 2016).

Deze restanten van een podzol zijn echter niet meer overal aanwezig. Vooral in het centrale gedeelte is er zelfs geen restant van de B-horizont meer zichtbaar. Hierdoor kan men aannemen dat het terrein minimaal 60cm verlaagd is.

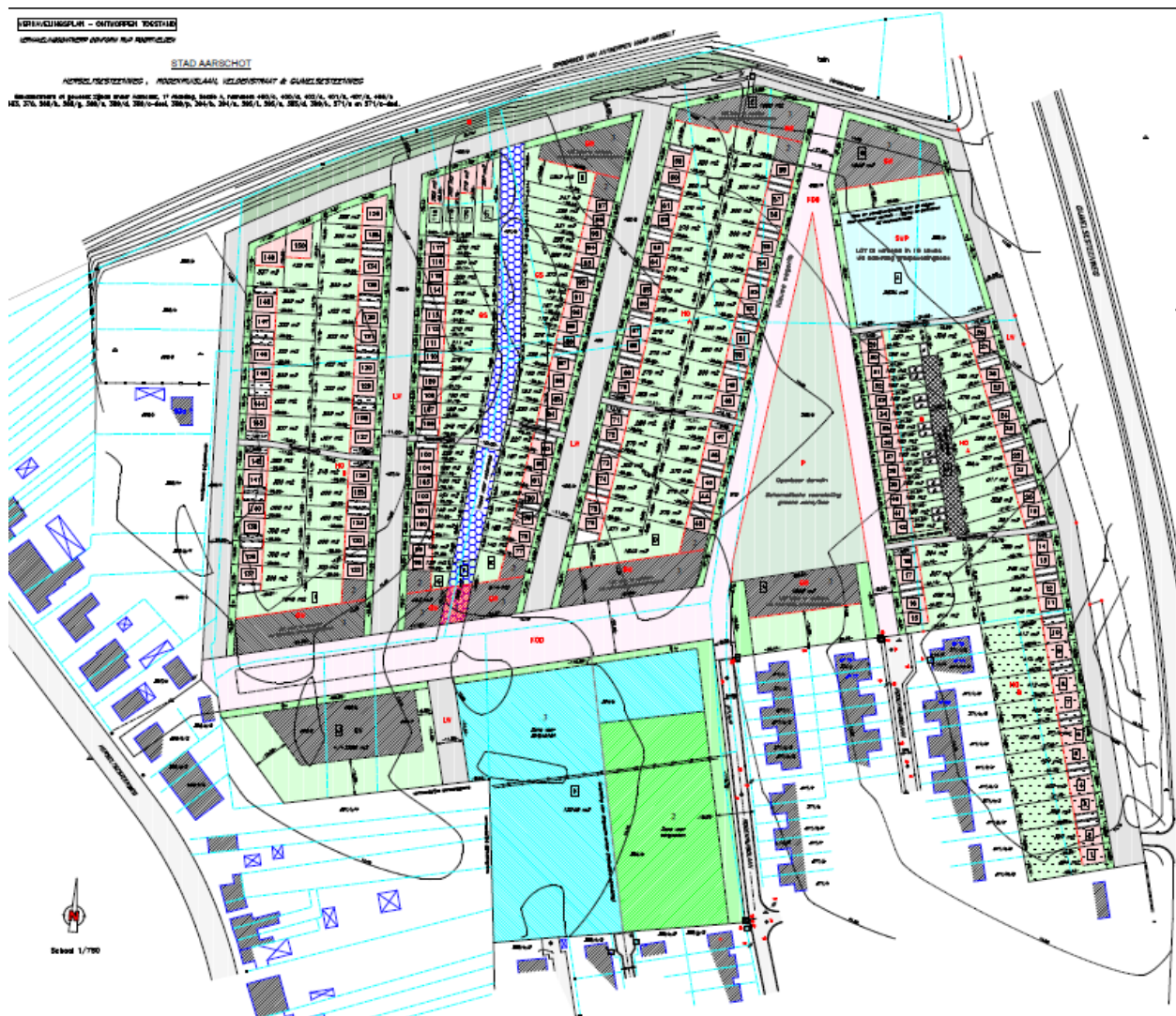
Figuur 5 : Profiel in werkput 3 in het centrale gedeelte : A-horizont op C-materiaal (ARCHEBO bvba 2016).

De meest logische verklaring is dat bij de aanleg en gebruik van akkerland het gebied gevlakt werd. Dit is een typische bewerking in de landbouw waarbij alles geëgaliseerd wordt voor gemakkelijkere bewerking.

Aangezien in het noordelijk en zuidelijk gedeelte er zich een A-horizont van 40cm dikte bevindt en er nog restanten van podzolen bewaard zijn, kan men spreken van een bodemontwikkeling m. Deze m is hier niet als plaggenbodem in sé te beschouwen, maar een dikke antropogene A-horizont ontstaan door egalisatie waarbij plaatselijk originele bodemprofielen worden afgedekt.

5. GEPLANDE RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

Op het terrein zal een gemengd woonproject (woningen, appartementen, rusthuis, etc.) gerealiseerd worden.

Figuur 6 : Plan van de nieuwe toestand.

6. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Toponymische studie:

Aarschot werd voor het eerst vermeld in 1107 als *Arescod*. Deze plaatsnaam zou afgeleid zijn van de Germaanse woorden ‘*arnu*’ (arend of persoonsnaam) en ‘*skauta*’ (bebost stuk hoger gelegen land, uitspringend in moerassig terrein). Deze verklaring past perfect bij de topografie van de stad.¹

De datering van het toponiem “Poortvelden” is niet duidelijk te achterhalen. Wel is duidelijk dat de naamgeving bestaat uit een samenvoeging van de woorden “poort” en “velden”. Daar de betekenis van de woorden ons herkenbaar is, dateert het toponiem ten vroegste uit de late middeleeuwen (14de-15de eeuw) en mogelijk zelfs pas uit de post-middeleeuwse periode. Het woord “poort” slaat sinds het begin van de late middeleeuwen op een toegang tot een plaats, meestal naar een nederzettingkern of marktplaats. “Veld” betekende aanvankelijk ‘woeste grond buiten het bouwland’, maar geleidelijk aan verschoof de betekenis naar ‘niet omheind, gecultiveerd land buiten de oude nederzettingkern’.²

De gemeente Rummen kent eveneens een toponiem met de naam ‘Poortvelden’, dit in de betekenis van de aanwezigheid van een poortgebouw van een kasteel. Dit is evenwel niet het geval te Aarschot.

Historische bronnen:

De nederzetting Aarschot ontstond aan de oevers van de Demer. De eerste gekende erfelijke graaf van Aarschot was Arnold I (1096). In 1194 verhef Hendrik I Aarschot tot stad. Zo behoorde zij tot de oudste steden van het hertogdom Brabant. Vanaf de 13de eeuw begon de stad zich sterk te ontwikkelen. Men deed aan landbouw en veeteelt. De handel en scheepvaart ontwikkelden zich. De talrijke wijngaarden zorgden voor een overvloed aan wijn.³

In de 15de eeuw kende het weef- en borduurwerk en het kantklossen een grote bloei. In 1462 kreeg Aarschot van Antoon van Croy een charter voor een wekelijkse vrije donderdagmarkt die tot op heden bestaat. In 1533 werd de stad de hoofdplaats van het hertogdom Aarschot.⁴

De volgende eeuwen viel Aarschot voortdurend ten prooi aan oorlogen en pestepidemieën. Legers van Spanjaarden, Fransen en Hollanders plunderden en stichtten brand. In de 19de eeuw kende Aarschot een relatieve bloeiperiode. Het onderwijs werd beter georganiseerd, de stad werd een knooppunt van wegen en spoorwegen, de industrie bloeide op en de scheepvaart opende in eerste instantie nieuwe perspectieven. Tijdens de Eerste wereldoorlog werd de stad zwaar geteisterd.⁵

Bij de aanvang van WO I is Aarschot een relatief kleine stad met ca. 8000 inwoners. Ook hier doen verhalen over Duitse wreedheden de ronde. Burgemeester Tieleman laat begin augustus dan ook al een paar afkondigen uithangen waarin de bevolking gewaarschuwd en gevraagd wordt zich niet te mengen in het militaire conflict. Op 12 augustus wordt voor een tweede maal benadrukt “*Wacht u van wapens te dragen en vooral niet te schieten, want de weerwraak op den dader en zijn gezien zou verschrikkelijk zijn*”.⁶

¹ Vandeputte O., 2007, p. 44-45.

² Van Berkel en Samplonius, 2006 / Condor-rapport 124.

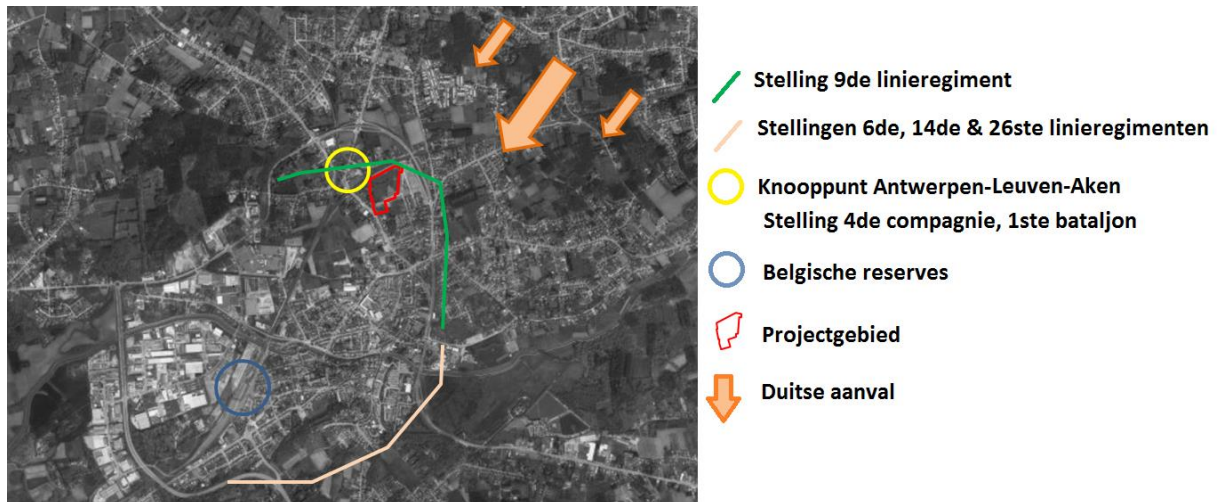
³ O. Vandeputte, 2007.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ <http://www.martelaarsteden.be>

Op 18 augustus komt het 9de Belgische regiment aan in Aarschot. De eenheid stelt zich ten noordoosten van de stad op, richting Gijmel, Herselt en Langdorp. De 4de compagnie van het 1ste bataljon neemt stelling achter de berm van het spoorwegenknooppunt Antwerpen-Leuven-Aken. Een aantal andere eenheden van onder meer het 6de, 26ste en 14de linieregiment bewaken de oost- en zuidkant van Aarschot of blijven in reserve staan in de stationsomgeving.⁷

Figuur 7: Weergave van de stellingen rond Aarschot op 19 augustus 1914.

In de vroege ochtend van 19 augustus komt het tot een gevecht dat later bekend zou worden als de 'Slag bij Aarschot'. De oprukkende Duitse troepen stuiten op de Belgische stellingen. Met behulp van machinegeweren kunnen de Belgen de Duitse opmars even ophouden, maar wanneer de Duitsers hun artillerie in stelling brengen, worden de Belgische posities al snel onhoudbaar. Het Belgische leger trekt zich terug, maar dit bevel komt te laat terecht bij de 4de compagnie van kapitein Gilson. Uiteindelijk trekt laatstgenoemde compagnie zich ook terug onder hevig vuur. In totaal sneuvelen meer dan 100 Belgische soldaten. Een aantal gewonde en gevangengenomen Belgische soldaten worden door de Duitsers afgemaakt. Ook burgers worden slachtoffer van het Duitse geweld; in de buurt van het slagveld worden burgers uit hun huizen gehaald en ter plaatse neergeschoten.⁸

Na de slag bij Aarschot zette het Duitse leger zijn optocht verder en viel het Aarschot binnen. Beide colonnes komen op de Grote Markt samen om vandaar hun opmars verder te zetten richting Leuven. Bijna alle Belgische soldaten hebben op dat ogenblik de stad verlaten.⁹

De stadsbewoners zijn bang. Er zijn per slot van rekening veel berichten binnengelopen over het ruwe en gruwelijke optreden van de Duitsers bij hun intocht in andere gemeenten. Ook de gebeurtenissen die zich tijdens de eigenlijke slag hebben afgespeeld, dringen tot de bewoners door. Ook in de stad zelf gaan de Duitse soldaten woest tekeer en laten niets onverlet. Huizen worden geplunderd en/of in brand gestoken, burgers worden afgeranseld en opgepakt. De stoet gevangenen groeit voortdurend aan.¹⁰

In de vroege namiddag maakt de Duitse generale staf haar intrede in de stad. Kolonel Stenger, de bevelhebber van de 8ste Duitse infanteriebrigade, neemt met twee officieren, Schwarz en Beversdorff, zijn intrek in het huis van de burgemeester. Zijn kamer geeft via een balkon uit op de

⁷ <http://www.forumeerstewereldoorlog.nl>

⁸ *Ibidem.*

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ *Ibidem.*

Grote Markt.¹¹

Tegen de avond staat Stenger samen met twee officieren op het balkon. Ze inspecteren de markt, die vol wagens en soldaten staat. Een proviandcolonne passeert en een heftig geweersalvo volgt. Op een aantal plaatsen in de stad wordt gevuurd. Duitse soldaten beweren dat de Aarschotse burgers hen beschieten. In een oogwenk staan de voorbijtrekkende colonnes stil. Wagens botsen op elkaar. Duitsers beginnen in het wilde weg te schieten en tijdens deze schietpartij wordt kolonel Stenger dodelijk getroffen op het balkon. In totaal laten 75 burgers het leven.¹²

De Duitsers besluiten dat het zonder de minste twijfel handelt om een geplande overval van sluipmoordenaars van de Aarschotse bevolking op de Duitse troepen. De Duitsers beginnen dan ook een wilde zoektocht naar de schuldigen; huizen worden in brand gestoken en vluchtende burgers worden samengebracht op de Grote Markt. De Duitse soldaten nemen een eerste groep van mannen en kinderen apart en executeren hen.¹³

Even later wordt ook een tweede groep weggebracht. Burgemeester Tielemans, zijn 15-jarige zoon en broer worden doodgeschoten. Tielemans wordt verantwoordelijk gehouden voor de dood van kolonel Stenger.¹⁴

Terwijl de terechtstellingen worden uitgevoerd, moeten de vrouwen en kinderen de hele nacht van 19 op 20 augustus op de brandende markt blijven. Pas in de vroege ochtend mogen ze eindelijk naar huis. Wat later klinkt echter een nieuw bevel: de hele stad dient ontruimd te worden. Alle inwoners moeten onmiddellijk de stad verlaten. Ze worden uitgedreven en vluchten weg. Aarschot is een dode stad en blijft verweesd achter.¹⁵

Cartografisch materiaal:

Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij dient wel rekening gehouden te worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn.

Rond ca. 1550 kreeg Jacob van Deventer van Keizer Karel en zijn zoon Filips de opdracht om de plannen te tekenen van alle steden die de Spaanse Nederlanden rijk waren. In totaal werden er door hem ca. 260 stadsplannen op een schaal van ongeveer 1:8000 gerealiseerd. Zijn kaart van Aarschot vormt de oudste bekende plattegrond van de stad.

¹¹ <http://www.forumeerstewereldoorlog.nl>

¹² *Ibidem.*

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ *Ibidem.*

¹⁵ *Ibidem.*

Figuur 8: Gegeorefereerde kaart van J. van Deventer (1550-1565) met hypothetische aanduiding van het onderzoeksgebied in rood.

Op bovenstaande kaart lijkt het onderzoeksgebied onbebouwd te zijn. Het bevindt zich ten noorden van de stad en lijkt in gebruik genomen te zijn als akkerland.

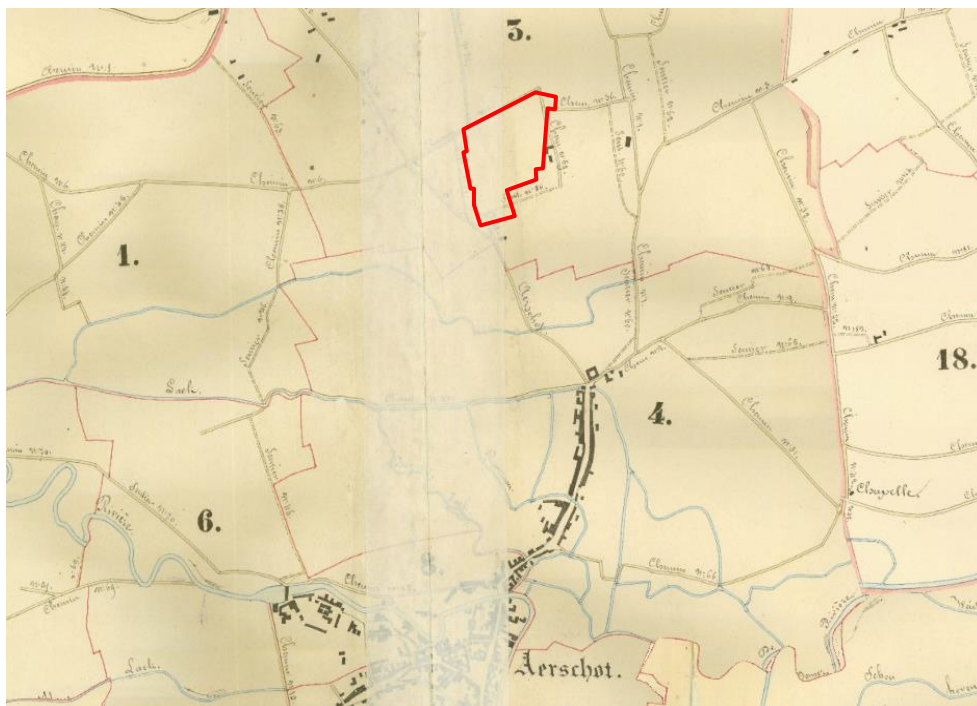
De Ferrariskaarten vormen een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van veldmaarschalk Joseph de Ferraris. Deze kaarten vormen de eerste systematische kartering van het latere Belgische grondgebied.

Op de Ferrariskaart wordt het perceel eveneens weergegeven als akkerland, maar centraal binnen het onderzoeksgebied bevindt zich één hoeve. De situatie verschilt nauwelijks van deze weergegeven in de Atlas der Buurtwegen (1841).

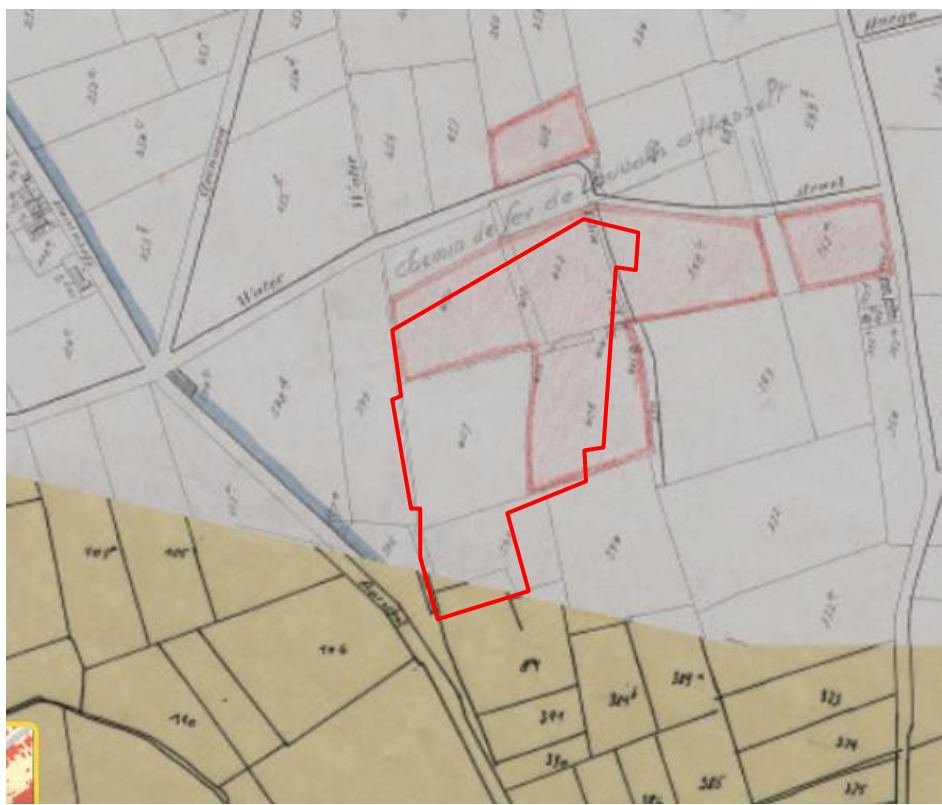
Enkele honderden meters oostwaarts wordt een schermutseling vermeld in 1578. Deze datum kan mogelijk gelinkt worden aan de Plundering van Aarschot tijdens de Tachtigjarige Oorlog. Hierbij werd Aarschot gedurende 4 dagen geplunderd door Calvenisten. Uit wraak plunderde Spaanse regeringstroepen opnieuw de stad en staken deze ook in brand.

Figuur 9: Ferrariskaart (1771-1778) met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (Geopunt, 2016).

Figuur 10: Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2016).

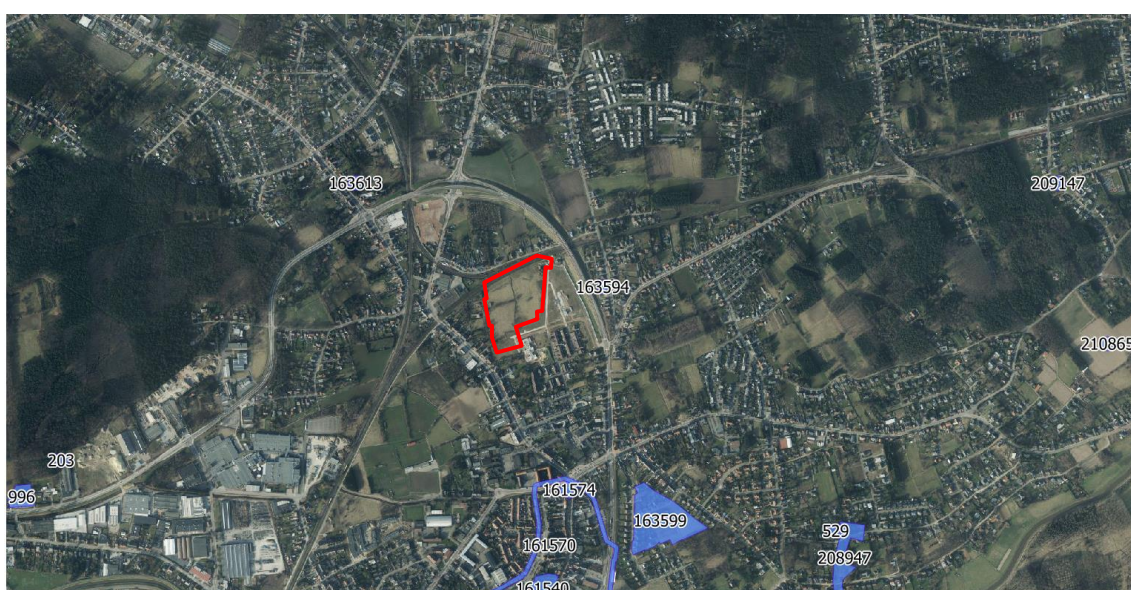

Figuur 11 : Kaart van Popp (1842-1879) Geopunt, 2016).

Figuur 12 : Kaart van Fricx uit 1712 met ligging van het onderzoeksgebied met georefentie (Geopunt, 2016). Het gebied lijkt eerder veel meer westwaarts te moeten liggen.

Centrale archeologische inventaris (CAI):

Figuur 13: Uittreksel uit de CAI met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (CAI, 2016).

In de ruime omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich enkele archeologische waarden. Deze worden weergegeven in onderstaande tabel. De vondsten hebben veelal een link met de nabijheid van de stad Aarschot. Het onderzoeksgebied ligt te ver van de stad om er een eenheid mee te vormen naar archeologische interpretatie. Enkel 'satellietvondsten' rond steden kunnen zo een verwachting creëren. Het bestaan van een lazerij en molen op enige afstand van de stad, nabij het onderzoeksgebied is hier een voorbeeld van.

CAI-Locatie	Beschrijving	Datering
203	Lithisch materiaal	Onbepaald (Steentijd)
529	Lithisch materiaal	Mesolithicum
996	Site met walgracht	Late middeleeuwen
161540	Hof van Quathem/St-Elizabeth Gasthuis	Late middeleeuwen
161570	Stadsomwalling	Late middeleeuwen
161574	Schaluin- of Mechelsepoort	Late middeleeuwen
163594	Lazarij	Late middeleeuwen
163599	Site met walgracht	Late middeleeuwen
163613	Windmolen	Late middeleeuwen
208947	Franse Linie	18 ^{de} eeuw
209147	Crashsite Stirling Mk III BK712	Wereldoorlog II
210865	Losse metalen vondst	Late Middeleeuwen

Archeologisch onderzoeken:

In de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied vonden reeds drie prospecties met ingreep in de bodem plaats. Het betreft één onderzoek uitgevoerd door Aron (rapport 2009-057) en twee onderzoeken uitgevoerd door Condor (rapporten 2012-100 (I) & 2013-124 (II)).

Conclusie(s) onderzoek Aron:

Het globale beeld dat uit de sporen in het archeologische vlak spreekt is dat van een sterk geperceleerd landbouwlandschap dat zich uitstreckte ten noordoosten van de stad Aarschot. In de meeste gevallen kunnen de aangetroffen greppels op basis van hun vulling geassocieerd worden met de onderste lagen van de bouwvoor (A2) en dateren ze wellicht uit de oudste fasen van de landbewerking. De oriëntatie van de greppels is weinig significant voor de datering: ze valt samen met deze van de percelering zoals weergegeven door P.C. Popp en de Ferrariskaart, maar evenzeer met de recente landopdeling, die op deze oudere percelering teruggaat. Ook het uit de greppelvullingen gerecupereerde vondstmateriaal is weinig diagnostisch en verwijst slechts ruwweg naar de late middeleeuwen of postmiddeleeuwen. Slechts één vondstcontext, een bodemfragment van een ongeglazuurde kruik met standvinnetjes, is scherper te dateren in de 14de eeuw.¹⁶

Andere sporen verwijzen naar landbewerking, zoals beddenbouw, die op basis van het (schaarse) vondstmateriaal mogelijk in de 16de eeuw te dateren is. Een ondiepe rechthoekige kuil bevatte wandfragmenten in een lokaal grijs aardewerk, ruwweg tussen de 12de en 14de eeuw te dateren. Enkele paalsporen en kleinere verstoringen zijn wellicht als vrij recent te beschouwen.¹⁷

¹⁶ Aron-rapport 2009-057, p. 14.

¹⁷ Ibidem.

Conclusie(s) Condor (I):

Tijdens het veldonderzoek zijn geen indicatoren gevonden die wijzen op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats binnen het gebied.¹⁸

Conclusie(s) Condor (II):

Weliswaar zijn er grachten aanwezig uit de late middeleeuwen of nieuwe tijd en enkele andere grachten uit de nieuwe tijd, maar de archeologische relevantie hiervan is, gezien het ontbreken van enige andere archeologische resten beperkt. De overige aangetroffen sporen zijn allen natuurlijk of uit de nieuwste tijd. Een deel van de sporen is ontstaan door de werking van de bestaande begroeiing in de bodem. Andere sporen zijn duidelijk het resultaat van recente ontgravingen van kuilen door de mens.¹⁹

¹⁸ Condor-rapport 2012-100, p. 30.

¹⁹ Condor-rapport 2013-124, p. 38.

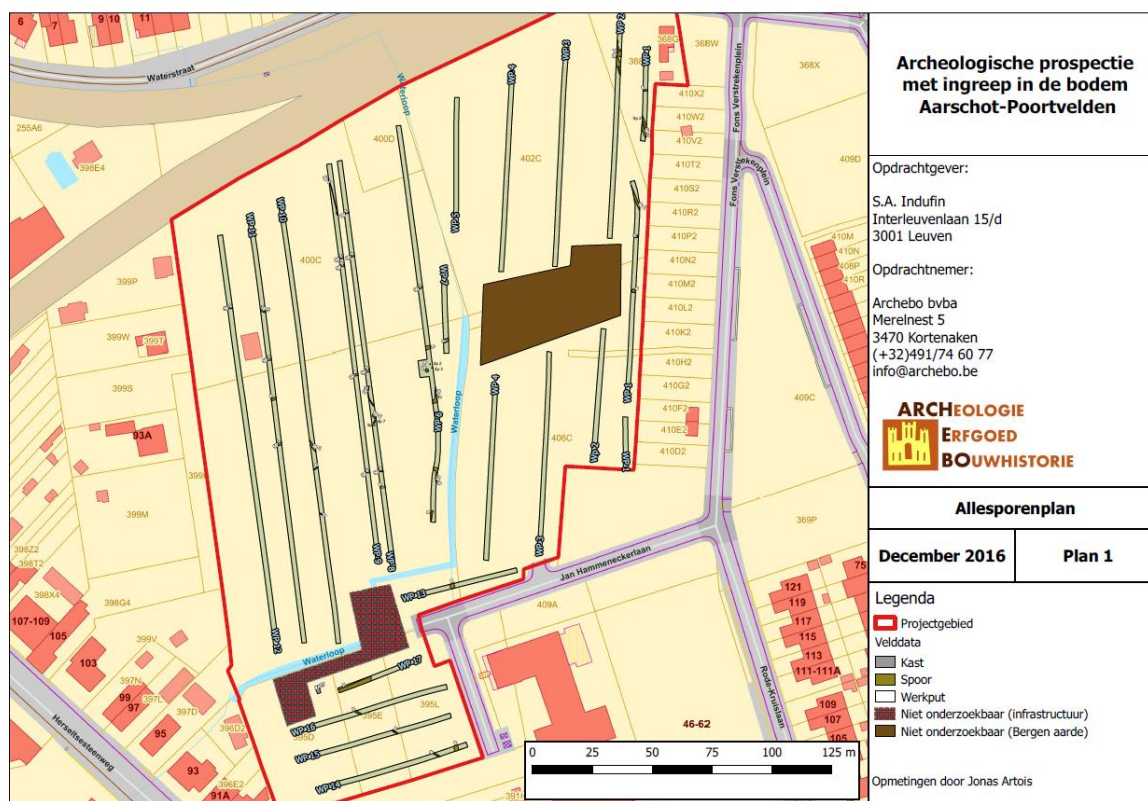
7. METHODE

De sleuven werden aangelegd volgens de methode van continue sleuven. De sleuven werden ingeplant tussen de verschillende loten en dus buiten de bouwloten. De afgraving gebeurde door een kraan op rupsbanden van 21 ton met tandeloze graafbak van 2 m breed. In totaal werden 17 proefsleuven aangelegd met telkens een profielput aan de kop. Daar waar archeologisch interessante sporen werden aangetroffen, werden kijkvensters aangelegd. Een deel van de sleuven kon niet worden aangelegd of werden verkort aangelegd.

Centraal in het oosten waren storthopen aanwezig waarbij de aanleg van de sleuven onmogelijk bleek. In het zuidwesten zijn reeds infrastructuurwerken gebeurd. Zo werden er pompstations aangelegd.

Doorheen het gebied loopt er een brede beek. Dit zorgde eveneens voor niet onderzoekbare gedeeltes.

Ten laatste zijn nog 2 te slopen constructies aanwezig op het terrein. Een eerste in de noordoostelijke hoek, een ander in het westen.

Figuur 14 : Overzicht met aangelegde sleuven en niet onderzoekbare gedeeltes ARCHEBO bvba 2016).

8. RESULTATEN PROEFSLEUVEN

8.1. ARCHEOLOGISCHE NIVEAUS

Er werd één archeologisch interessant niveau aangetroffen. Dit niveau bevond zich gemiddeld 40cm onder het maaiveld of tussen 13.54m en 14.20m TAW.

8.2. ARCHEOLOGISCHE SPOREN EN STRUCTUREN

In totaal werden er 28 sporen verspreid over de in totaal 17 sleuven aangeduid.

25 sporen kunnen als recente beschouwd worden en dateren wellicht uit de 19e en 20ste eeuw. Dit omwille van hun kleur en vulling. Slechts drie sporen beschikken allicht over een oudere oorsprong (wp 6 sporen 2 t.e.m. 4). Het betreft twee paalkuilen en een kuil met een lichtgrijze homogene vulling en houtskoolspikkels als inclusie. Eén paalkuil (wp6sp2) en de kuil (wp6sp4) werden gecoupeerd. Mogelijk zijn deze sporen afkomstig van een bijgebouw (spieker?).

Figuur 15: Vlakfoto's van sporen 2 t.e.m. 4 in werkput 6 (ARCHEBO bvba, 2016).

Figuur 16: Coupefoto van spoor 2 in werkput 6 (ARCHEBO bvba, 2016).

De overige sporen waren hoofdzakelijk greppels (22 van de 28 sporen). Een groot deel van deze sporen werd gecoupeerd om na te gaan of er geen link kon zijn met de gevechten die zich in het begin van WO I rond Aarschot afspeelden en of het niet kon handelen om loopgraven. Al deze greppels liepen echter te spits toe en beschikten niet over vlakke (loop)bodems, die typisch zijn voor loopgraven.

Figuur 17: Coupefoto van spoor 1 in werkput 1 (ARCHEBO bvba, 2016).

Figuur 18: Coupefoto's van wp8sp3 en wp9sp3 (ARCHEBO bvba, 2016).

Figuur 19: Coupefoto's van wp11sp3 en wp12sp1 (ARCHEBO bvba, 2016).

Een spoor in werkput 8 vertoonde een opmerkelijke vorm. Het gaat om een greppel die banaanvormig is. De greppel is met een doorsnede van 20cm vrij smal en ondiep. Er werd nagegaan of deze niets kon te maken hebben met de aanwezigheid van relictten uit WO I, waarbij gedacht werd aan een artilleriestelling. Dit spoor komt hier echter niet voor in aanmerking. Het spoor zou verkeerd georiënteerd zijn en is te smal. Navraag bij Maarten Bracke, als specialist WO sporen, leerde dat dit geen typische gelijkenis vertoont met sporen uit dergelijke periodes.

De rechtlijnige greppels kunnen beschouwd worden als perceel greppels. De banaanvormige greppel is begrensd en vormt wellicht geen perceelsgrens. Het is onduidelijk waarvoor deze gediend heeft.

Figuur 20 : Links zicht op spoor 2 in werkput 8, rechts met een coupe (ARCHEBO bvba, 2016).

Zowel op de Ferrariskaart als op de atlas der buurtwegen kan een gebouw herkend worden, vermoedelijk een hoeve. Op deze plaats werden tijdens het proefsleuvenonderzoek restanten van een gebouw aangetroffen. Rond het gebouw werden enkele afvalputten bekeken, maar deze bevatten alle 20e-eeuws materiaal. De aangetroffen muren bevatten cementmortel. Zodoende zijn deze zeker in de 20ste eeuw te dateren. Vermoedelijk heeft de hoeve effectief op deze plaats gestaan, maar is doorheen de tijd verbouwd aangezien er geen andere elementen in aanmerking komen om de hoeve vroeger te dateren. De hoeve moet reeds voor 1971 gesloopt zijn, zo blijkt uit een luchtfoto uit datzelfde jaar.

Figuur 21 : Zicht op restanten van een boerderij (ARCHEBO bvba, 2016).

8.3. ARCHEOLOGISCHE VONDSTEN

Er werden tijdens het onderzoek geen archeologische interessante vondsten aangetroffen.

8.4. METAALDETECTIE

Zowel het aangelegde vlak als de stortgrond werd intensief doorzocht met een metaaldetector. Hierbij werden geen metalen vondsten aangetroffen. Dit is opmerkelijk aangezien de aanwezigheid van schrapnel-fragmenten verwacht werd (*cfr. beschieten van de Belgische stellingen door Duitse artillerie*, p. 8). Allicht bevonden de Belgische stellingen zich dan ook buiten het onderzoeksgebied.

9. EVALUATIE, WAARDERING EN AANBEVELINGEN

9.1. EVALUATIE EN BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

- Is er inderdaad sprake van een bodem met als profielontwikkeling “m”?
 - In het noorden en zuidelijk gedeelte is er een dikke antropogene humus A-horizont aanwezig. Hieronder werden plaatselijk nog resten van een podzolbodem aangetroffen. In het centrale gedeelte is er geen plaggendek aanwezig en zit het zandige C-materiaal aan de oppervlakte. De profielontwikkeling m is juist gekarteerd, maar het gaat niet om een plaggenbodem in sé. De dikke antropogene A- horizont is ontstaan door de egalisatie van het terrein.
- Zo ja wat is de genese van dit m-profiel en welke implicaties heeft dit op het aanwezige bodemarchief?
 - Het noordelijk en zuidelijk gedeelte werd afgedekt door de egalisatie. Het centrale gedeelte werd afgetopt. Het gaat dus om een egalisatieplaggendek. Dit is ontstaan door landbouwactiviteiten. De datering ervan is gelinkt aan de komst van gemotoriseerde werktuigen in de landbouw : 2de helft 20ste eeuw.
- zijn er sporen aanwezig?
 - Er werden tijdens het onderzoek in totaal 28 sporen aangetroffen.
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
 - De hierboven vermelde sporen kennen allen een antropogene oorsprong.
- hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
 - De sporen kennen een matige tot goede bewaring.
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
 - Het gros van de sporen bestaat uit greppels, die allicht gebruikt werden voor de afwatering van het terrein. Drie sporen dienen mogelijk gekoppeld te worden aan de aanwezigheid van een bijgebouw.
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
 - De datering van deze sporen is onzeker, aangezien er geen vondstmateriaal in de sporen werd aangetroffen, maar de kleur en textuur laten vermoeden dat het gros van de sporen een recente oorsprong kent. Slechts drie sporen beschikken allicht over een oudere oorsprong en lijken afkomstig te zijn van een bijgebouw.
- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
 - N.v.t.

9.2. WAARDERING

Aangezien het terrein buiten twee paalkuilen en een kuil geen archeologisch interessante sporen bevatte, is de archeologische waarde van het terrein gering. Ook de resten van de aanwezige hoeve hebben een lage waarde. De hoeve bevatte materiaal uit de 20ste eeuw, een vroegere fasering kon niet herkend worden. Mogelijk is de hoeve sterk verbouwd.

9.3. AANBEVELINGEN

Ons advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed luidt dan ook dat het terrein best vrijgegeven kan worden.

10. BIBLIOGRAFIE

AGIV (Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen) (2011), <http://www.agiv.be/gis/>.

Bodemkaart Vlaanderen, <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/bodemloketten.html/>.

Centrale Archeologische Inventaris (CAI), <https://cai.onroenderfgoed.be/>.

Geopunt Vlaanderen, <http://www.geopunt.be/>.

Nationaal Geografisch Instituut (NGI), <http://www.ngi.be/topomapviewer/public/>.

Martelaarsteden België, <http://www.martelaarsteden.be/>.

O. Vandeputte, Gids voor Vlaanderen, 2007.

11. BIJLAGEN

- Fotolijst
- Sporenlijst
- Plannenlijst

FOTOLIIST							
Fotonummer	Werkput	Overzichtsfoto	Spoor	Profiel	Coupe	Opmerkingen	Datum
1	1	X					21-11-2016
2	1					recente afvalkuil	21-11-2016
3	1					recente muur	21-11-2016
4	1					recente vloer	21-11-2016
5	1					recente afvalkuil	21-11-2016
6	1	X					21-11-2016
7	1		1				21-11-2016
8	1	X					21-11-2016
9	1					recente afvalkuil	21-11-2016
10	1	X				huis	21-11-2016
11	2			noord			21-11-2016
12	2	X					21-11-2016
13		X					21-11-2016
14	3			zuid			21-11-2016
15		X					21-11-2016
16	3	X					21-11-2016
17	4			noord			21-11-2016
18	4	X				ploegsporen	21-11-2016
19	4	X					21-11-2016
20	1		2				21-11-2016
21	1		3				21-11-2016
22	1		2		X		21-11-2016
23	1		3		X		21-11-2016
24	1		1		X		21-11-2016
25	5	X					21-11-2016
26	6			zuid			21-11-2016
27	6	X					21-11-2016
28	6		1				21-11-2016
29	6		1		X		21-11-2016
30	7	X					21-11-2016
31	6		2				21-11-2016
32	6		2		X		21-11-2016
33	6		3				21-11-2016
34	6	X				Kijkvenster	21-11-2016
35	6		4				21-11-2016
36	6		4		X		21-11-2016
37	6		5				21-11-2016
38	6	X					21-11-2016
39	6	X					21-11-2016
40	6		6				21-11-2016
41	6	X					21-11-2016
42	8		1				21-11-2016
43	8		2				22-11-2016
44	8		2		X		22-11-2016
45	8		3				22-11-2016
46	8		4				22-11-2016
47	8		3		X		22-11-2016
48	8		4		X		22-11-2016

49	8	X					22-11-2016
50	9			noord			22-11-2016
51	5		8 & 9				22-11-2016
52	8		8		X		22-11-2016
53	8		1				22-11-2016
54	9		3				22-11-2016
55	9		2				22-11-2016
56	9		3		X		22-11-2016
57	9		4				22-11-2016
58	8		6,7 & 8				22-11-2016
59	2		1				22-11-2016
60	9		5				22-11-2016
61	9	X					22-11-2016
62	10		1				22-11-2016
63	10		1		X		22-11-2016
64		X					22-11-2016
65	11		1				23-11-2016
66	11		1		X		23-11-2016
67	11		2				23-11-2016
68	11	X					23-11-2016
69	11		3		X		23-11-2016
70	11	X					23-11-2016
71	7			noord			23-11-2016
72	12		1		X		23-11-2016
73	12	X					23-11-2016
74	1	X					23-11-2016
75	2	X					23-11-2016
76	3	X					23-11-2016
77	4	X					23-11-2016
78	4			oost			23-11-2016
79	13	X					23-11-2016
80	13	X				Kabel	23-11-2016
81	13	X				Kabel	23-11-2016
82	15	X					23-11-2016
83	16	X					23-11-2016
84	16	X					23-11-2016
85	16	X					23-11-2016
86		X				elektriciteitscabine	23-11-2016
87	17	X					23-11-2016
88		X				elektriciteitscabine	23-11-2016

SPORENLIJST									
Spoornummer	Werkput	Vorm	Kleur			Inclusies	Interpretatie	Datering	Coupe
				hoofdkleur	bijkleur	soort			
wp1sp1	1	lineair		roestbruin	wit		greppel	onbekend	X
wp1sp2	1	lineair		donkergrijs-zwart	wit		greppel	onbekend	X
wp1sp3	1	lineair		donkergrijs			greppel	onbekend	X
wp6sp1	6	lineair		donkergrijs	wit		greppel	onbekend	
wp6sp2	6	rond		grijs	bruin	houtschool	paalkuil	onbekend	X
wp6sp3	6	rond		grijs	bruin	houtschool	paalkuil	onbekend	
wp6sp4	6	ovaal		grijs	bruin	houtschool	kuil	onbekend	X
wp6sp5	6	lineair		bruin			greppel	onbekend	
wp6sp6	6	lineair		zwart	grijs		greppel	onbekend	
wp8sp1	8	lineair		bruin	grijs		greppel	onbekend	X
wp8sp2	8	lineair		zwart	wit		greppel	onbekend	X
wp8sp3	8	lineair		bruin	zwart		greppel	onbekend	X
wp8sp4	8	lineair		grijs	bruin		greppel	onbekend	X
wp8sp5	8	lineair		Donkergrijs	bruin		greppel	onbekend	X
wp9sp1	9	onregelmatig		zwart	grijs		greppel	onbekend	
wp9sp2	9	lineair		grijs	bruin		greppel	onbekend	
wp9sp3	9	lineair		grijs	bruin		greppel	onbekend	X
wp9sp4	9	lineair		bruin	grijs		greppel	onbekend	
wp8sp6	8	onregelmatig		bruin			kuil	recent	
wp8sp7	8	rond		bruin			paalkuil	recent	
wp8sp8	8	rond		bruin			paalkuil	recent	
wp2sp1	2	onregelmatig		zwart	grijs		greppel	onbekend	
wp9sp5	9	lineair		bruin			greppel	onbekend	
wp10sp1	10	lineair		grijs	bruin		greppel	onbekend	X
wp11sp1	11	lineair		bruin	grijs		greppel	onbekend	X
wp11sp2	11	lineair		grijs			greppel	onbekend	
wp11sp3	11	lineair		grijs	bruin		greppel	onbekend	X
wp12sp1	12	lineair		grijs	bruin		greppel	onbekend	X

PLANNENLIJST

Plan 1 Allesporenplan

Plan 2 Hoogtes

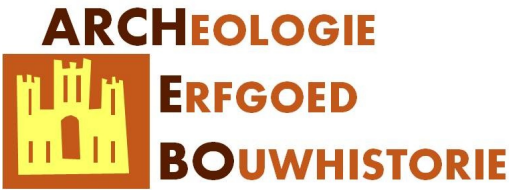
Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Aarschot-Poortvelden

Opdrachtgever:

S.A. Indufin
Interleuvenlaan 15/d
3001 Leuven

Opdrachtnemer:

Archebo bvba
Merelnest 5
3470 Kortenen
(+32)491/74 60 77
info@archebo.be

Plan met hoogtes

December 2016

Plan 2

Legenda

- Projectgebied
- Hoogte
- Velddata
 - Kast
 - Spoor
 - Werkput
 - Niet onderzoekbaar (infrastructuur)
 - Niet onderzoekbaar (Bergen aarde)

Opmetingen door Jonas Artois

